

แบบเสนอโครงการวิจัย
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ประจำปีงบประมาณ 2561 (งวดที่ 1)

ชื่อโครงการวิจัย

- (ภาษาไทย) โครงการพัฒนาอุปกรณ์การทอและลวดลายเสื้อขัดทรงโค้ง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม
 ผลิตภัณฑ์เสื่อพื้นบ้าน กรณีศึกษา กลุ่มทอเสื่อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น
- (ภาษาอังกฤษ) A development of waving mat and designing a curved shape of Khit
 mat in order to increase a value added of a local mat product: A case
 study of a mat group: voluntary group from Khon Kaen municipality.

คณะผู้วิจัย

ดร.ชนัชฎา จุลลัชฐ์ชัย

1. ข้อมูลของโครงการ

ระยะเวลาของโครงการ	1 ปี (ไม่เกิน 1 ปี)
งบประมาณ	100,000 บาท
วันที่ ที่เริ่มโครงการ	1 พฤษภาคม 2561
วันที่ ที่สิ้นสุดโครงการ	30 เมษายน 2562

2. หัวหน้าโครงการ

ชื่อหัวหน้าโครงการ	ชนัชฎา จุลลัชฐ์ชัย
ตำแหน่งทางวิชาการ	อาจารย์
ความรับผิดชอบในโครงการ	(คิดเป็นร้อยละ 100)
ความรับผิดชอบในการดำเนินการวิจัย	ศึกษาออกแบบและพัฒนาอุปกรณ์ทอเสื่อลายขัดทรงโค้ง และดำเนินการจดความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

โครงการวิจัยที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการ การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อ
รองรับความต้องการของผู้บริโภคตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษา: กลุ่มทอผ้าบ้านหนอง
หญ้าปล้อง จังหวัดขอนแก่น

แหล่งสนับสนุนทุน โครงการพัฒนานักวิจัยใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วันที่เริ่มโครงการ 30 ธันวาคม 2559

วันสิ้นสุดโครงการ 30 ธันวาคม 2561

3. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐยังคงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Industries) อย่างต่อเนื่อง ดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และ ฉบับที่ 12 ได้ประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันจากภัยคุกคามของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมในส่วนต่างๆ และได้ให้ความสำคัญของการสร้างค่านิยม และวัฒนธรรมที่พึงงามเพื่อ ปลุกจิตสำนึกให้บุตรหลานได้ตระหนักถึงอัตลักษณ์อันเป็นรากเหง้าของตนเอง ตลอดจนศักยภาพของอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถเป็นต้นทุนในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ กระจายความเจริญ ก่อให้เกิดโอกาสในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในหลายท้องที่ในประเทศไทย ทำให้เกิดการสนับสนุนบริบท อันเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตลอดจนอนุรักษ์ และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมผ่านทางนโยบายและช่องทางต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

ในบรรดาภูมิปัญญาของชาติไทย เสื้อพื้นบ้าน เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาที่ถูกให้ความสำคัญเสมอมา เนื่องจากทุกภาคของประเทศไทย มีการผลิตเสื้อพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์ แสดงถึงทักษะเชิงช่างที่สะท้อนรากเหง้าทางภูมิปัญญา ผ่านงานฝีมือของแต่ละพื้นที่ ที่ส่งต่อกันมาจากอดีตจวบจนปัจจุบัน

เสื้อ จัดเป็นสินค้าหัตถกรรมจักสานที่มีลักษณะเฉพาะตัว สะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานหลายชั่วอายุคน เป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมไทย นับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ก็ยังนิยมใช้กันอยู่แทบทุกครัวเรือน โดยแต่เดิมนั้นคนในท้องถิ่นจะผลิตเสื้อเพื่อใช้กันเองในครอบครัว โดยอาศัยกระบวนการผลิตและใช้ลวดลายการทอเสื้อที่เรียบง่ายตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น โดยมีรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

วิธีการ รูปแบบของเสื้อ ตลอดจนวัสดุที่ใช้ทอเสื้อ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และประโยชน์ใช้สอยตามวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน โดย เสื้อ จัดว่าเป็นสินค้าหัตถกรรมที่ผลิตในครัวเรือน โดยใช้เวลาว่างจากอาชีพหลักในการผลิตหรือทอ ประกอบกับกระแสความรุนแรงในการแข่งขันของโลกธุรกิจ ทำให้กลุ่มผู้ทอเสื้อในภูมิภาคต่างๆ มีการพัฒนารูปแบบ และลวดลายใหม่ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าออกมาสู่ตลาด จากงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการทอเสื้อกอกของกลุ่มสตรีในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ (ผกามาศ มูลวันดี. 2560) พบว่า ผลผลิตตลอดทั้งปี

ของกลุ่มมีจำนวน 31,900 ฟืน โดยมีสมาชิกกลุ่ม 88 คนเป็นผู้ผลิต สามารถทำรายได้ต่อปีมีมูลค่า 11,165,000 บาท คิดเป็นต้นทุนการผลิต 6,261,651 บาท ทำให้มีกำไรให้แต่ละปีอยู่ที่ 4,903,349 บาทหรือร้อยละ 43.92 ทำให้เห็นว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจของงานหัตถกรรมสือทอมีอนั้นมีมูลค่าสูงและให้ผลตอบแทนในสัดส่วนที่ไม่น้อยเลยทีเดียว

กลุ่มทอเสื่อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น เป็นกิจกรรมหนึ่งของชมรมจิตอาสา นอกเหนือจากกิจกรรมเพื่อสาธารณกุศลอื่นๆ โดยกิจกรรมทอเสื่อมีผู้ดูแลหลักได้แก่ คุณณรงค์ และคุณรวพร เชื้อจิ้น ซึ่งประกอบอาชีพเกี่ยวกับการทอเสื่อมาก่อนและได้นำกิจกรรมทอเสื่อเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สนใจทั่วไป รวมทั้งเข้าไปสอนให้แก่ผู้ถูกคุมประพฤติ ณ สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน และเป็นกรรมการอาสาให้แก่สถานพินิจฯ เพื่อขยายผลกิจกรรมให้แก่ผู้ถูกคุมประพฤติอย่างต่อเนื่องด้วย จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นพบว่าเยาวชนที่มีความประพฤติดีที่ถูกคัดเลือกให้มาทำกิจกรรมดังกล่าว เกิดความจดจ่อมีสมาธิในการทำงาน มีขวัญกำลังใจและความหวังในอนาคตจากการทอเสื่อ ทั้งขณะอยู่ในสถานพินิจและหลังจากออกจากสถานพินิจไปแล้ว ซึ่งกิจกรรมทอเสื่อนี้มีข้อดีคือสามารถเรียนรู้ได้เร็ว ให้ผลงานพร้อมให้เห็นผลชัดเจน ทำให้ผู้ถูกคุมประพฤติเกิดความสนใจต่อเนื่องและคาดหวังว่าจะสามารถนำไปขยายผลต่อหลังจากออกจากสถานพินิจไปแล้ว ทำให้การสนับสนุนการทำงานของกลุ่มทอเสื่อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น จะบังเกิดผลทั้งต่อสาระในการศึกษาวิจัยและผลต่อผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยมีมูลค่าทางการตลาดจากข้อมูลการวิเคราะห์รายได้ของกลุ่มสตรีในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าสามารถใช้เป็นอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียง

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์เสื่อพื้นบ้าน ได้รับการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงาม และประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น เพื่อการขยายตลาดผลิตภัณฑ์ และการเพิ่มรายได้แก่ประชาชนในชนบทของประเทศ เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์อันมุ่งเน้นไปที่ตลาดลายของผลิตภัณฑ์เสื่อพื้นบ้าน โดยมีแนวคิดในการพัฒนาตลาดเพื่อสร้างความแตกต่าง โดยการสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์เสื่อพื้นบ้าน เป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับกลุ่มผู้ผลิต โดยสภาพปัจจุบันพบปัญหาในด้านการพัฒนาการออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์เสื่อพื้นบ้าน กล่าวคือ ขาดข้อมูลในการประยุกต์ลวดลายผลิตภัณฑ์ และขาดทักษะในการออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย (ชัยนาท ผาสอน, วินิต ชินสุวรรณ, 2558) และแม้จะมีบางหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม และพัฒนาอยู่บ้างก็อยู่ในวงจำกัด มิได้ทำกันอย่างจริงจัง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การวางแผนทางการตลาดยังไม่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการส่งเสริมกันอย่างผิวเผิน ทำให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านตกอยู่ในภาวะที่ผู้ผลิตต้องต่อสู้ ดิ้นรนแต่เพียงลำพัง ทั้งๆ ที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญยิ่งทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตของคนชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ (ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล, 2557)

จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่า ลวดลายของการทอเสื่อส่วนใหญ่ โดยเฉพาะลายซิดซึ่งเป็นารสร้างลายในผืนเสื่อได้ทันทีเมื่อทอ มีลักษณะนูนต่ำ คู่มิมิติและมูลค่าจะเป็นลวดลายที่ได้จากรูปทรงเลขาคณิต ซึ่งมีลักษณะเป็นเหลี่ยมมุม และมีความแหลมของลวดลาย ซึ่งจะคล้ายๆ กันในหลายพื้นที่ กลุ่มสตรีในเขตพื้นที่

ตำบลทุ่งสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ดังกล่าวข้างต้น แต่ยังไม่พบลวดลายการทอที่มีลักษณะลวดลายแบบ ทรงโค้งด้วยการทอวิธีการทอซึ่งจะสามารถสร้างความแตกต่างโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ได้ โดยเฉพาะในปัจจุบัน มีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นโดยการริเริ่มจากภูมิปัญญาดั้งเดิม และมีแนวคิดที่ว่าผู้บริโภค จะยังไม่รู้ว่าตนเองต้องการอะไรทั้งหมด จนกว่าจะได้เห็นสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ปรากฏต่อสายตาแล้วเท่านั้น ดังนั้น การสร้างสรรค์ลวดลายเสื้อทรงโค้งจึงน่าจะเป็นหนทางหนึ่ง ในการสร้างให้เกิดมูลค่าและความแตกต่างให้แก่ผลิตภัณฑ์เสื้อทอมือพื้นบ้านในปัจจุบันได้ อย่างไรก็ตามการจะสร้างสรรค์ลายทอดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาอุปกรณ์การทอเสื้อควบคู่ไปด้วยเพื่อเป็นการทะลายนข้อจำกัดอันเกิดแต่อุปกรณ์การ ทอแบบเดิม เช่น การปรับลายทอในแถวเดียวกันให้แม่ลายและจำนวนแถวที่ทำให้เกิดแม่ลายแต่ละลายมาก น้อยต่างกันไม่ได้ หรือการจะต้องสร้างกระบอกลายใหม่ทุกครั้งเมื่อต้องการลายทอแบบใหม่ เป็นต้น ทั้งนี้ใน ปัจจุบันมีอุปกรณ์ช่วยในการทอเสื้อชนิด เช่น ไม้คัดลาย หรือกระบอกลายที่ทำจากท่อพีวีซี หรือ แป้นไม้มา อำนวยความสะดวกในการทอเสื้อลายชนิด ซึ่งถือเป็นการต่อยอดนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความ น่าสนใจ วิธีการดังกล่าวทำให้เห็นแนวทางในการต่อยอดองค์ความรู้นี้เพื่อเอื้อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เสื้อลายชนิดต่อไป

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของโครงการพัฒนาอุปกรณ์การทอและลวดลายเสื้อชนิดทรงโค้ง เพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์เสื้อพื้นบ้าน ภูมิศึกษา กลุ่มทอเสื้อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น เพื่อเป็นการ ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มทอเสื้อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น ให้ได้มีการพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์ เสื้อพื้นบ้านให้ สวยงาม ทันสมัย เหมาะสมกับการใช้งาน เป็นเอกลักษณ์และข้อได้เปรียบทางการแข่งขันใน ตลาด เพิ่มรายได้แก่ผู้เกี่ยวข้อง สร้างเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นรากฐานที่ มีคุณค่าของชาติต่อไป

นิยามศัพท์

อุปกรณ์ทอเสื้อ หมายถึง อุปกรณ์ทอมือด้วยกรอบหรือโครงสี่เหลี่ยมที่สำหรับขึงเส้นยืนด้วยวัสดุ อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เชือก และพุ่งด้วยวัสดุทอเสื้อ เช่น กก ไหล เป็นต้น

เสื้อลายชนิด หมายถึง เสื้อทอมือด้วยวิธีการทอในลักษณะการคัดให้เส้นพุ่งและเส้นยืนยกขึ้นหรือข่ม ลงทั้งน้อยและมากเส้นเพื่อให้เกิดลวดลายต่าง ๆ ในหน้าเสื้อ

4. การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศ ที่เกี่ยวข้อง

4.1 ทฤษฎีและแนวความคิดในการออกแบบ

ในโครงการพัฒนาอุปกรณ์การทอและลวดลายเสื้อชนิดทรงโค้ง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์เสื้อ พื้นบ้าน ภูมิศึกษา กลุ่มทอเสื้อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น เนื่องจากเป็นการพัฒนางานที่เกี่ยวข้อง กับการนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาพัฒนานั้น หนีไม่พ้นเรื่องการตระหนักถึงผู้ใช้ และการรักษาเสน่ห์ของงาน ศิลปหัตถกรรม ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สร้างความแตกต่างจากงานทางอุตสาหกรรม จึงได้นำทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology) และทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) มาใช้ในกระบวนการออกแบบพัฒนา

ลวดลายของผลิตภัณฑ์ โดยอธิบายได้ดังนี้ ทฤษฎีสัญญาวิทยา เป็นวิธีการหาความจริงในระดับโครงสร้าง เชื่อว่า ความหมาย ถูกบรรจุเอาไว้ในรูปสัญลักษณ์ (หรือสัญลักษณ์) และความหมายดังกล่าวก่อให้เกิดการกระชับแน่น ยากที่จะแยกหรือรื้อออก ส่งผลให้ความหมายถูกส่งต่อและสืบทอดต่อกัน ถูกยึดโยงถึงความจริง ความ ถูกต้อง และความแท้ (สันต์ สุวัจนราภินันท์, 2559) ส่วนทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) คือ การที่มนุษย์จะเป็นผู้สร้างบริบทหรือสภาวะการรับรู้ โดยที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะการรับรู้ การนำทฤษฎี ทั้ง สองมาใช้โดยการศึกษาถึง ลักษณะ รูปแบบ และคุณค่า เชิงนามธรรม ตลอดจนความรู้สึกที่ได้จากเรื่องราว ที่ ถ่ายทอดของศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่ทำให้เกิดความซาบซึ้งใจจากลวดลายสื่อทอ และบริบทของการ ใช้งาน ตลอดจนเรื่องเล่าขาน ตำนานประกอบที่ถือเป็นเสน่ห์ที่สร้างให้เกิดความตราตรึง ซึ่งสามารถนำเอาทั้ง รูปธรรมที่เกิดขึ้น และนามธรรมที่ค้นพบ มาใช้ในการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์สื่อทอมือได้

แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน (Sustainable Design) เกิดขึ้นจากการตระหนักถึงผลกระทบต่อ สุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์จากสภาวะแวดล้อมอันเกิดจากมลพิษของขยะส่วนเกินอันเกิดจาก ระบบทุนนิยมหรือการบริโภคที่เกินพอเพียง โดยมีการผลิตและการออกแบบสินค้าเป็นจำเลยหนึ่งที่มีส่วนทำ ให้เกิดผลเลวร้ายของสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการมุ่งหวังเพียงยอดการจำหน่ายสินค้า ซึ่งองค์ประกอบ ของการออกแบบที่มีความยั่งยืน มีหลักให้คำนึงอยู่ 3+3 ประการ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านการตลาด (Marketing) องค์ความรู้ทางด้านวิศวกรรมเทคโนโลยี (Technology Material and Process) และองค์ ความรู้ด้านความงามทางศิลปะหรือสุนทรียะ (Aesthetic) ร่วมกับ องค์ความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี (Green Environment) องค์ความรู้ของวิถีแห่งความเป็นจริงของชีวิต (Truth way of Life Style) และองค์ความรู้ แห่งบริบททางสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable Social) (มนตรี เลากิตติศักดิ์. 2554)

4.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสื่อทอมือซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการตลาดผลิตภัณฑ์ฯ

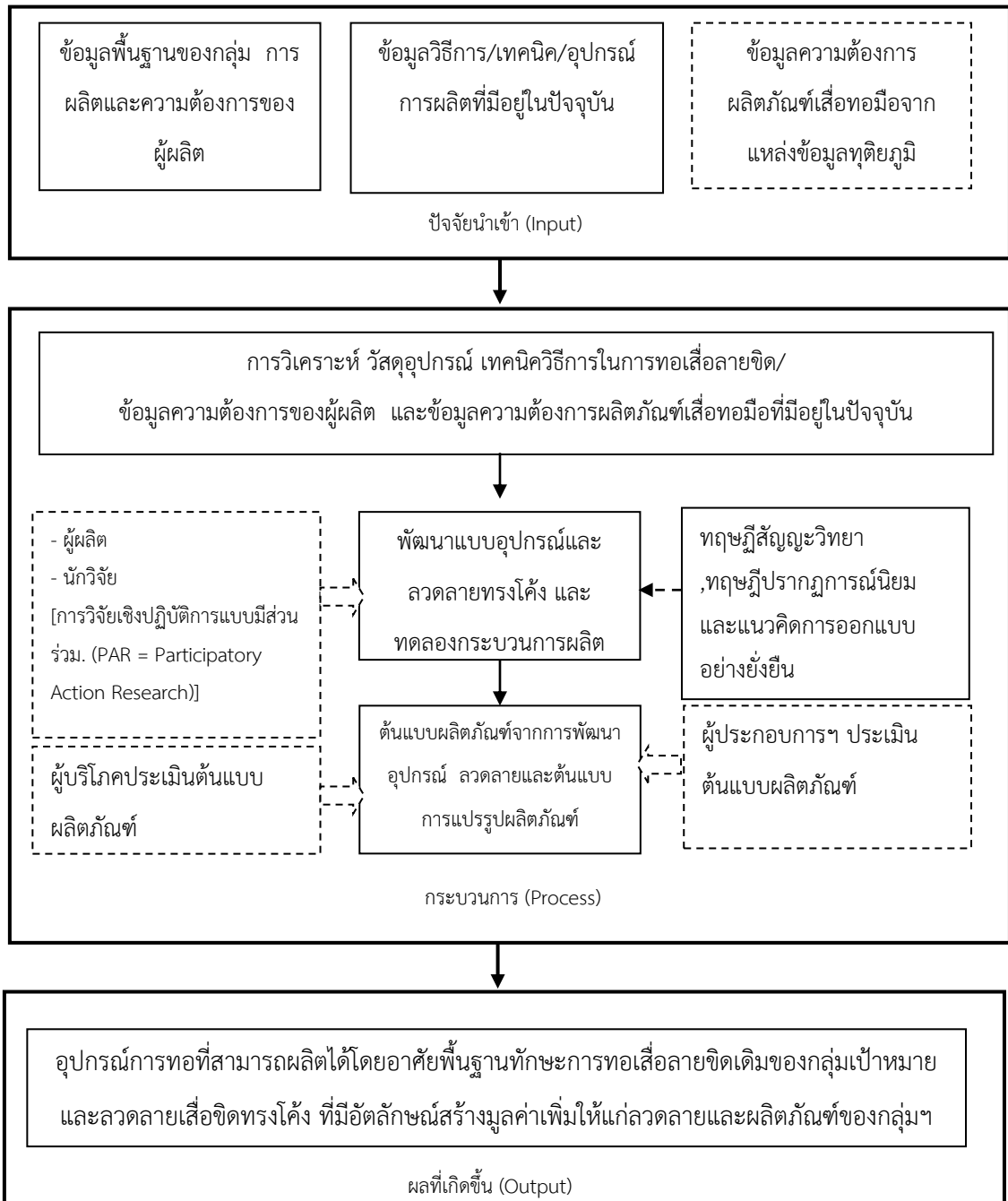
ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล (2557) ได้นำเสนอผลงานวิจัย ในงานการประชุมวิชาการ การนำเสนอ ผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 3 เรื่อง การต่อยอดภูมิปัญญาการทอเสื่อกก โดย ออกแบบ และพัฒนาลวดลายด้วยรูปทรงเรขาคณิต ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื่อกกบางพลวง อำเภอบ้าน สร้าง จังหวัดปราจีนบุรี โดยได้ออกแบบลวดลายเพื่อต่อยอดภูมิปัญญานั้น ผู้วิจัยได้ออกแบบลายไว้ทั้งหมด 8 ลาย คือ 1.) ลายหัวใจ 2.) ลายเหลี่ยมซ้อน 3) ลายวงรี 4) ลายดอกป๊อป 5) ลายดาวกระจาย 6) ลายมุกเหลี่ยม 7) ลายดอกเข็ม และ 8) ลายกระเบื้องดิน จากการสนทนากลุ่มและคัดเลือกลายร่วมกัน กลุ่มได้คัดเลือกลาย ไว้ จำนวน 4 ลาย ได้แก่ 1 ลายหัวใจ ลายที่ 2 ลายเหลี่ยมซ้อน ลายที่ 3 ลายดอกป๊อป และลายที่ 4 ลาย กระเบื้องดิน เนื่องจากเป็นลายที่มีความแปลกใหม่ สวยงาม ทันสมัย เหมาะสมกับการใช้งาน ด้วยลวดลายสื่อ รูปทรงเรขาคณิต เป็นรูปแบบที่มีความเรียบง่าย แต่มีความสวยงามและเป็นสากล น่าจะอยู่ในความนิยมได้ นาน และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้หลายรูปแบบและหลายโอกาส เมื่อนำลายไปดำเนินการแกะพิมพ์ เส้นสาย การแกะของช่าง ทำให้ลายเปลี่ยนไปกลายเป็นลวดลายใหม่ 4 ลาย ได้แก่ 1) ลายยอดฉัตร 2) ลาย แวหวางนกยูง 3) ลายสายสัมพันธ์ 4) ลายล้อมลาวัลย์

จุฑาทิพย์ ปุระมมงคล (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาลวดลายเสื้อจันทบุรี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมา กรรมวิธีการผลิต รูปแบบและลวดลายเสื้อจันทบุรี เพื่อพัฒนาลวดลายใหม่ให้มีความสวยงาม ทันสมัยเหมาะสมในการใช้งาน ตามความต้องการของผู้บริโภค ออกแบบ พัฒนาลวดลายเสื้อจันทบุรี 3 รูปแบบ คือ รูปแบบธรรมชาติ รูปแบบเรขาคณิต และรูปแบบอิสระ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมผู้บริโภคมีความพึงพอใจในลายรูปแบบเรขาคณิต มากที่สุด รองลงมาเป็นลายรูปแบบ ธรรมชาติ และรูปแบบอิสระ ตามลำดับ

อัษฎางค์ รอไธสง, ทรงวุฒ เอกวุฒิวงศา และอุดมศักดิ์ สาริบุตร (2559) ได้ศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ลวดลายเฉพาะถิ่นงานทอเสื่อกกกลุ่มพนมรุ้งเสื่อกกและหัตถกรรม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีการศึกษาลวดลายเฉพาะถิ่นในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วทำการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้วัสดุเสื่อกก หลังจากนั้นจึงประเมินความพึงพอใจของผู้จำหน่ายและผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ ใน 5 ด้าน คือ ด้านหน้าที่ใช้สอย ด้านความสะดวกสบายต่อการใช้งาน ด้านความแข็งแรง ด้านความสวยงามลักษณะเฉพาะถิ่น และด้านการขนส่ง และได้กำหนดลวดลายเฉพาะถิ่นจำนวน 6 ลวดลาย โดยนำลายที่ได้รับการประเมินสูงสุดและรองลงมาคือลายผีเสื้อและลายปราสาทเขาพนมรุ้งมาผสมผสานร่วมกัน และสำรวจความต้องการรูปแบบของสินค้าในพื้นที่แหล่งผู้ผลิต จาก 3 รูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กล่องใส่ถุงพลาสติกที่ใช้แล้ว, กล่องใส่ผ้าเช็ดตัว และกล่องใส่ของชนิดพับเก็บ โดยพบว่ารูปแบบที่เหมาะสมที่สุด คือ กล่องใส่ถุงพลาสติกที่ใช้แล้ว

ธนกร ภิบาลรักษ์. (2551) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา การทอเสื้อจันทบุรีเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี พบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเสื้อจันทบุรีซึ่งถือเป็นเสื้อที่มีชื่อเสียงในระดับหนึ่ง ว่ามีปัญหาการสืบทอดภูมิปัญญาการทอเสื้อจันทบุรีโดยเสนอทางแก้คือการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการสร้างหลักสูตรวิชาชีพต่อเนื่องสู่สถานศึกษา, ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์ในการทอเสื้อที่ครบวงจร โดยเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยการรวมกลุ่มในการผลิต และปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์หรืออีกนัยหนึ่งคือการทำตลาด โดยเสนอให้ภาครัฐเข้าไปส่งเสริมอย่างจริงจังและสร้างเครือข่ายการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เสื้อจันทบุรีพร้อมกับสินค้าอื่นๆ ที่เป็นสินค้าประจำจังหวัด นอกจากนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อจันทบุรีเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจว่า ต้องศึกษาหลายด้าน เช่น ด้านการออกแบบลวดลาย ต้องเพิ่มความหลากหลายให้กับลายเสื้อเพื่อสร้างความสะดุดตาแก่ผู้มาชมและซื้อสินค้า รวมทั้งเพิ่มสีสันทั้งในเรื่องของเฉดสีและสีจากธรรมชาติ ประการต่อมาคือการประยุกต์รูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบใหม่ ๆ ที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และสร้างทางเลือกให้มากกว่าที่มีอยู่ โดยให้เน้นคุณภาพอันเป็นหัวใจหลักของการจัดการตลาด แนะนำให้มีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดและปรับกลยุทธ์ในการจำหน่ายตลอดเวลา และสร้างแหล่งจำหน่ายทั้งที่บ้านผู้ผลิตเองและที่ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์เสื้อจันทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

5.1 เพื่อศึกษาและพัฒนาอุปกรณ์ทอเสื่อลายขิดให้สามารถรองรับการทอวดลายทรงโค้งที่สอดคล้องกับทักษะการผลิตของชุมชนเป้าหมาย

5.2 เพื่อออกแบบและผลิตต้นแบบเสื่อทอมือลายขิดทรงโค้ง เกิดอัตลักษณ์ลวดลายเสื่อให้แก่กลุ่มชุมชนเป้าหมาย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้อุปกรณ์ทอเสื่อกกทอมือลายขิดที่สามารถใช้งานได้สะดวก รองรับการผลิตลวดลายทรงโค้งและสอดคล้องกับทักษะการผลิตของชุมชนเป้าหมายได้

6.2 ได้ต้นแบบลายทอเสื่อขิดทรงโค้งที่มีความแปลกใหม่ สร้างอัตลักษณ์ลวดลายเสื่อให้แก่กลุ่มชุมชนเป้าหมายได้

6.3 เกิดผลิตภัณฑ์ทอเสื่อลายขิดที่มีความแตกต่าง สามารถสร้างความได้เปรียบทางการตลาดให้แก่กลุ่มเป้าหมายในการนำออกสู่ตลาดต่อไป

7. ขอบเขตของโครงการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาข้อมูล ทดสอบและประเมินความพึงพอใจของอุปกรณ์ทอเสื่อกกลายขิด คือ สมาชิกช่างทอของกลุ่มทอเสื่อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น และเครือข่าย

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาข้อมูล ทดสอบและประเมินความพึงพอใจของอุปกรณ์ทอเสื่อกกลายขิด คือ ช่างทอของกลุ่มทอเสื่อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น และเครือข่าย จำนวน 5 คน

ประชากรในการประเมินต้นแบบลวดลายเสื่อกกลายขิดทรงโค้งได้แก่ กลุ่มที่ 1 สมาชิกกลุ่มทอเสื่อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น และเครือข่าย กลุ่มที่ 2 ผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่าง ในการประเมินต้นแบบลวดลายเสื่อกกลายขิดทรงโค้งได้แก่ กลุ่มที่ 1 สมาชิกกลุ่มทอเสื่อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น และเครือข่าย จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้ที่ทำงานแล้วซึ่งมีศักยภาพในการซื้อ และเคยใช้หรือเคยซื้อเสื่อมาแล้ว จำนวน 100 คน

8. วิธีดำเนินงานด้านการวิจัย

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อพื้นบ้าน

ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าพื้นบ้าน ทั้งเชิงการพัฒนาคุณสมบัติ และเชิงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ลวดลาย สี สัน โดยมุ่งเน้นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับบริบทผู้ใช้งานผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ

ขั้นที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (In-depth Interview) เพื่อสอบถามสภาพกระบวนการ ปัญหา ข้อจำกัด และความต้องการของผู้ประกอบการผลิตเสื้อผ้าพื้นบ้าน, แบบบันทึกข้อมูลการทดลอง, แบบบันทึกการสังเกต สำหรับการศึกษาสภาพ กระบวนการ ปัญหา ข้อจำกัดในการผลิตเสื้อผ้าพื้นบ้าน ยังกลุ่มทอเสื้อ ชมรมจิตอาสา เทศบาลนครขอนแก่น, แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างเพื่อสอบถามผู้บริโภคเพื่อประเมินความพึงพอใจ โดยเมื่อสร้างแบบสอบถามแล้วทำการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามก่อนนำไปใช้

ขั้นที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์อุปกรณ์ทอเสื้อและออกแบบลวดลาย

โดยทำการพัฒนาและทดสอบอุปกรณ์ทอเสื้อพร้อมไปกับการร่างแบบลวดลาย สี สัน และรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เสื้อทอมือลายขีด

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงผลิตภัณฑ์

โดยนำผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ทั้งอุปกรณ์ทอเสื้อไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้ผลิตและและต้นแบบเสื้อลายทอทรงโค้งไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริโภค แล้วทำการปรับปรุงแบบผลิตภัณฑ์และสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาอุปกรณ์ทอเสื้อทรงโค้งและเสื้อทอมือลายขีดทรงโค้ง

ขั้นที่ 5 การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย และจัดทำรูปเล่มรายงานผลการดำเนินงาน

ขั้นที่ 6 การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

เพื่อเผยแพร่ผลงานในวงกว้างให้เกิดการรับรู้ และชี้วัดคุณภาพงานทางวิชาการได้

9. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิต ที่ได้จากการสอบถามสภาพ กระบวนการ ปัญหา ข้อจำกัด และความต้องการ ตลอดจนการประเมินผลิตภัณฑ์ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) อธิบายลักษณะต่างๆ ในการสรุปผลการสอบถามเพื่อประเมินผลของการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าพื้นบ้าน ได้แก่ รูปแบบ ลวดลาย สี สัน ผิวสัมผัส ขนาด และความต้องการเฉพาะอื่นๆ

10. อื่น ๆ

การยื่นจดความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อยืนยันสิทธิ์ในฐานะผู้ออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสามารถเผยแพร่เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นการบริการวิชาการแก่ชุมชนต่อไปตามเจตนารมณ์ของการวิจัย

11. แผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี (12 เดือน)												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1.ศึกษารูปแบบอุปกรณ์ทอเสื่อทอมือที่มีอยู่ในปัจจุบันและศึกษาเทคนิควิธีการสร้างลายเสื่อชนิด และข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ													
2. ออกแบบอุปกรณ์ทอเสื่อ													
3. ออกแบบลวดลายสำหรับทอเสื่อชนิดทรงโค้ง													
4. ผลิตต้นแบบอุปกรณ์ทอเสื่อสำหรับการทอลายชนิดทรงโค้ง													
5. ผลิตต้นแบบเสื่อลายชนิดทรงโค้ง													
6. จดความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา													
7. ประเมินผลต้นแบบอุปกรณ์ทอเสื่อลายชนิดทรงโค้ง													
8. ประเมินผลต้นแบบเสื่อลายชนิดทรงโค้ง													
9. สรุปผลการดำเนินงาน และจัดทำรูปเล่มรายงานผลการดำเนินงาน													

12. งบประมาณโครงการ

ตารางแสดงงบประมาณสำหรับการดำเนินการวิจัย

ลำดับ	รายการ	จำนวนเงิน (บาท)	หมายเหตุ
1.	หมวดค่าตอบแทน -ค่าตอบแทนผู้วิจัย	0	
2.	หมวดค่าจ้าง (ผู้ช่วยวิจัย และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ให้ระบุ จำนวนอัตรา คุณวุฒิ และคิดอัตราค่าจ้างตามที่ กำหนด)	0	
3.	หมวดค่าวัสดุ 3.1 ค่าจ้างเหมาเพื่อจัดทำ การพัฒนาต้นแบบ อุปกรณ์ทอเสื้อจำนวน 5 ชุด (7,000x5 = 35,000) 3.2 ค่าจ้างเหมาผลิตต้นแบบเสื้อทอมือลายขีดทรง โค้ง จำนวน 10 ผืน (1,000x10 = 10,000) 3.3 ค่าจ้างเหมาแปรรูปทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากเสื้อ จำนวน 5 ชิ้น (6,000x5 = 30,000)	75,000	
4.	ค่าเดินทางระหว่างปฏิบัติการ 4.1 ค่าจ้างเหมารถ 4.2 ค่าน้ำมัน	5,000	
5.	ค่าจัดหาข้อมูลและค่าทำรายงาน 5.1 ค่าจ้างเหมาพิมพ์เอกสาร 5.2 ค่าจ้างเหมาเก็บข้อมูล	10,000	
6.	ค่าจ้างวิเคราะห์หรือทดสอบต้นแบบอุปกรณ์ 6.1 ค่าทดสอบต้นแบบและประเมินการใช้งาน อุปกรณ์ทอเสื้อลายขีดทรงโค้ง	10,000	
7.	อื่นๆ (โปรดระบุ)	0	
	รวม (บาท)	100,000	

13. เอกสารอ้างอิงของโครงการวิจัย

จอห์น นพดล วศิณสุนทร. (2556). แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย. สืบค้นจาก
<http://johnnopadon.blogspot.com/2015/10/semiology-and-signification.html>.

- จุฑาทิพย์ ปุระมมงคล. (2548). **การศึกษาและพัฒนาลวดลายเสื้อจันทบูร**. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ชัยนาท ผาสอน, วินิต ชินสุวรรณ. (2558). **การพัฒนาอุตสาหกรรมเสื้อกบ้านแพง ตำบลแพง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม**, ประชุมวิชาการทางธุรกิจและนวัตกรรมทางการจัดการ ระดับชาติ และนานาชาติ ประจำปี 2558.
- ธนกร ภิบาลรักษ์. (2551). **การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา การทอเสื้อจันทบูรเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตรมหาวิทาลัยมหาสารคาม.
- ผกามาศ มูลวันดี. (2560). **การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการทอเสื้อกของกลุ่มสตรีในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งวัง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์**. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560.
- มนตรี เลากิตติศักดิ์. (2554). **การออกแบบอย่างยั่งยืน (Sustainable Design)**. สืบค้นจาก <http://lannaartist.rmutl.ac.th/index.php?md=content&id=235&jb=view>
- ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล. (2557) **การต่อยอดภูมิปัญญาการทอเสื้อกโดยการออกแบบและพัฒนาลวดลายด้วยรูปทรงเรขาคณิต ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื้อกบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี**. นำเสนอในงานการประชุมวิชาการ การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 3, 17 ธันวาคม 2557.
- สันต์ สุวัจนราภินันท์. (2559). **ถอดรหัสภูมิปัญญาพื้นถิ่นสร้างสรรค์ประยุกต์สู่การออกแบบร่วมสมัย**. การนำเสนอในการประชุมวิชาการงานมหกรรมการประชุมวิชาการระดับชาติด้านสถาปัตยกรรมและการวางแผน, 24 มิถุนายน 2559.
- อักษฎางค์ รอไธสง, ทรงวุฒ เอกวุฒิวงศา และอุตรมศักดิ์ สาริบุตร. (2559). **การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ลวดลายเฉพาะถิ่นงานทอเสื้อก กลุ่มพนมรุ้งเสื้อกและหัตถกรรม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์**. วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559.
- Phenomenology of religion. (2016) Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Phenomenology_of_religion.

14. คำชี้แจงอื่นๆ (ถ้ามี)

โครงการพัฒนานักวิจัยใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษา: กลุ่มทอผ้าบ้านหนองหญ้าปล้อง จังหวัดขอนแก่น” อยู่ในระหว่างดำเนินงานและคาดว่าจะแล้วเสร็จทันกำหนดสิ้นสุดโครงการ ซึ่งตามเงื่อนไขทุนผลงานที่ส่งคือหลักฐานการส่งตีพิมพ์รูปแบบของ Full article ในวารสาร

ที่อยู่ในฐาน SCOPUS/SCI ที่มี SNIP/impact factor และไม่อยู่ใน Beall's list ณ วันที่ส่ง submission จำนวน 1 ชุด หรือสำเนาบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ฯ โดยไม่ต้องนำส่งเล่มรายงานการวิจัย ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จทันกำหนดวันสิ้นสุดโครงการ 30 ธันวาคม 2561

15. ลงลายมือชื่อ หัวหน้าโครงการวิจัย พร้อมวันเดือนปี

ลงชื่อ

(ดร.ชนัชฎา จุลลัษเฐียร)

หัวหน้าโครงการ

.....17...../...เมษายน...../...2561.....